

NOTĂ DE INFORMARE

Referitor: Hotărârea Tribunalului Uniunii Europene din 18 iunie 2019 și consecințele sale asupra României

De la: Eugen-Orlando TEODOROVICI,

Viceprim-ministru, interimar, ministrul finanțelor publice

I. Scurt istoric al dosarului arbitral internațional nr.ARB/05/20

România a aderat la *Convenția pentru reglementarea diferendelor relative la investiții între state și persoane ale altor state*, denumită în continuare *Convenția CIRDI*, prin Decretul Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România nr.62/1975. Ca urmare a acestei aderări, România a acceptat ca diferendele de ordin juridic între un stat contractant (o anumită colectivitate publică sau un anumit organism dependent de acesta) și persoana unui alt stat contractant, *care sunt în relație directă cu o investiție*, să fie supuse competenței Curții de Arbitraj Internațional a Centrului Internațional pentru Reglementarea Diferendelor Relative la Investiții.

În data de 2 august 2005, Secretariatul General al Centrului Internațional pentru Reglementarea Diferendelor relative la Investiții a primit cererea de arbitraj formulată de cetățenii suedezi Ioan și Viorel Micula și societățile European Food S.A., Starmill S.R.L., Multipack S.R.L. împotriva României, în temeiul Acordului privind promovarea și protejarea reciprocă a investițiilor între Guvernul României și Regatul Suediei, ratificat prin **Legea nr. 651/2002**. În acest sens, a fost constituit dosarul arbitral nr.ARB/05/20.

În esență, cererea de arbitraj sublinia faptul că, prin semnarea acestui acord bilateral, România s-a angajat să protejeze investițiile suedeze făcute pe teritoriul statului român și, în acest context, să creeze și să mențină condițiile favorabile pentru investițiile efectuate de investitorii suedezi, precum și să protejeze pe teritoriul său aceste investiții. S-a apreciat de către investitorii suedezi că aceste angajamente au fost încălcate de România în intervalul 2003-2007, ca stat în curs de aderare la Uniunea Europeană, prin retragerea treptată a facilităților fiscale acordate investitorilor străini în zonele defavorizate.

Reclamanții au solicitat despăgubiri materiale în valoare de aproximativ **613 milioane euro**, prejudiciu efectiv, și dobânzi calculate la o rată de ROBOR plus 5%. Prin hotărârea pronunțată în dosarul arbitral anterior menționat, Tribunalul a decis acordarea de despăgubiri reclamanților în valoare de aproximativ **376,43 milioane lei plus dobândă**, echivalent a aproximativ **84,54 milioane euro plus dobândă**. Valoarea dobânzilor nu a fost calculată de către Tribunalul arbitral, menționându-se doar rata dobânzii aplicabile (ROBOR plus 5%) și data de la care începe să curgă.

II. Executarea de către România a obligațiilor din hotărârea arbitrală pronunțată în dosarul ARB/05/20

România și-a îndeplinit obligațiile din această hotărâre arbitrală (prin compensarea de drept a unor obligații ale reclamantilor, prin executarea silită a conturilor Ministerului Finanțelor Publice și prin plata unor sume în conturile deschise pe numele reclamantilor, în baza Ordonanței de urgență a Guvernului nr.77/2014, astfel cum a fost aprobată prin Legea nr.20/2015), însă reclamantii din acest dosar nu recunosc modalitatea de executare și încearcă executarea silită a României în diverse jurisdicții.

În ceea ce privește suma totală pe care România, prin Ministerul Finanțelor Publice, a achitat-o către cei cinci creditori, **în mod colectiv**, astfel cum s-a menționat în cuprinsul hotărârii arbitrale, precizăm că **România a efectuat plata** următoarelor sume:

a) **337.492.864 lei**, în luna **ianuarie 2014**, prin compensarea sumelor datorate bugetului general consolidat de societatea European Food SA, unul dintre creditorii din hotărârea arbitrală, cu sumele corespunzătoare datorate de România, conform hotărârii arbitrale. Este util de precizat că la această valoare s-a ajuns întrucât României i s-a interzis, în cursul procedurilor arbitrale, să aplice dispozițiile Codului de procedură fiscală pentru a colecta creanțele sale fiscale de la societatea European Food SA, iar societatea în cauză nu le-a achitat în mod voluntar în cursul procedurilor arbitrale;

b) **45.681.714,82 lei**, în cursul lunilor **ianuarie-februarie 2015**, atunci când conturile Ministerului Finanțelor Publice au fost executate silit și sumele rezultate au fost virate în contul Biroului de Executori Judecătorești Mazilu și Asociații, care acționa în numele creditorilor; din această sumă, executorul judecătorec a reținut drept cheltuieli de executare suma de 2.480.000 lei;

c) **472.788.675,43 lei**, în data de **9 martie 2015**, în contul deschis pe numele societăților Multipack SRL, Starmill SRL, European Food SA, persoanelor fizice Ioan Micula și Viorel Micula și BEJ Mazilu și Asociații, în baza Ordonanței de urgență a Guvernului nr.77/2014. Aceste sume conțineau inclusiv dobânzile stabilite prin hotărârea arbitrală ICSID și nu au fost contestate de persoanele titulare ale contului.

Așadar, Ministerul Finanțelor Publice apreciază că la data ultimei plăți din 9 martie 2015 raportul juridic născut prin inițierea procedurilor arbitrale, pronunțarea hotărârii arbitrale și executarea hotărârii arbitrale s-a finalizat (închis), acesta producându-și toate efectele juridice, inclusiv cele referitoare la nivelul dobânzilor stabilite prin hotărârea arbitrală.

III. Decizia Comisiei Europene din 30 martie 2015

Prin decizia mai sus menționată, s-a stabilit că plata despăgubirilor acordate prin hotărârea arbitrală pronunțată în dosarul ICSID nr.ARB/05/20 constituie ajutor de stat în sensul articolului 107 alin. (1) din Tratatul de funcționare a Uniunii Europene, iar acest ajutor este incompatibil cu piața internă.

În consecință, România a fost obligată să nu plătească ajutorul incompatibil menționat la paragraful precedent și să recupereze toate ajutoarele incompatibile care au fost deja plătite oricărora dintre entitățile prevăzute expres în Decizia Comisiei Europene din 30 martie 2015.

Prin urmare, în temeiul Deciziei Comisiei Europene din 30 martie 2015, a luat naștere un alt raport juridic, care presupunea executarea voluntară sau silită de către persoanele vizate de decizie a unor obligații pecuniare distincte de cele care au făcut obiectul hotărârii arbitrale. Acest raport juridic a început să fie pus în aplicare de către România în data de 7 aprilie 2015, prin executarea sumei de **472.788.675,43 lei**, plătită în data de 9 martie 2015 în contul deschis pe numele societăților Multipack SRL, Starmill SRL, European Food SA, persoanelor fizice Ioan Micula și Viorel Micula și BEJ Mazilu și Asociații, în baza Ordonanței de urgență a Guvernului nr.77/2014.

De asemenea, în temeiul acestui titlu executoriu al Comisiei Europene, Agenția Națională de Administrare Fiscală a executat silit mai multe societăți enumerate în cuprinsul deciziei. În acest sens, organele fiscale centrale au recuperat **4.962.706 lei**.

IV. Dosarele judiciare internaționale în care se încearcă executarea silită a României

În prezent, România este nevoită să asigure reprezentarea juridică, prin societăți de avocatură specializate în legislația din diverse jurisdicții internaționale unde cei cinci creditori mai sus menționați mai sus încearcă să execute hotărârea arbitrală ICSID din dosarul nr.ARB/05/20, nerecunoscându-se efectele compensării de drept din ianuarie 2014 și nici plata realizată în data de 9 martie 2015 (în cazul acesteia din urmă, întrucât suma a fost executată ulterior de România, în temeiul titlului executoriu reprezentat de Decizia Comisiei Europene din 30 martie 2015). Astfel, sunt începute proceduri de executare silită în Statele Unite ale Americii, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, Marele Ducat al Luxemburgului, Regatul Belgiei și în Suedia, deși hotărârea arbitrală fusese executată integral de România până la data emiterii Deciziei Comisiei Europene din 30 martie 2015.

Până la data pronunțării hotărârii Tribunalului Uniunii Europene din 18 iunie 2019, apărările principale ale României erau axate pe faptul că nu se justifică o nouă executare silită în condițiile în care România și-a îndeplinit obligațiile din hotărârea arbitrală prin modalitățile de plată menționate la pct.II și, în plus, pe existența Deciziei Comisiei Europene din 30 martie 2015 prin care s-a stabilit că executarea voluntară sau silită a hotărârii arbitrale este incompatibilă cu dreptul Uniunii Europene în materia ajutorului de stat.

Semnalăm, de asemenea, că în toate jurisdicțiile din Uniunea Europeană existența Deciziei Comisiei Europene din 30 martie 2015 și implicațiile ei asupra deciziilor judecătorești ce se solicitau a fi luate a contat suficient de mult încât să se dispună fie suspendarea procedurilor de recunoaștere/executare a hotărârii arbitrale până la pronunțarea Tribunalului Uniunii Europene, fie chiar respingerea acestor cereri pentru argumente legate de prioritatea dreptului Uniunii Europene în materia ajutorului de stat.

Executarea Deciziei Comisiei Europene din 30 martie 2015 de către România a fost unul dintre motivele pentru care au fost inițiate aceste proceduri judiciare internaționale de către cei cinci creditori mai sus menționați, încercându-se executarea hotărârii arbitrale ICSID.

Menționăm că Ministerul Finanțelor Publice alocă un buget estimat anual de 1 milion euro pentru reprezentarea juridică în toate aceste jurisdicții. Până în prezent, valoarea aproximativă achitată acestor societăți de avocatură este de 4 milioane euro.

V. Hotărârea Tribunalului Uniunii Europene din 18 iunie 2019

Împotriva Deciziei Comisiei Europene din 30 martie 2015, societățile și persoanele fizice vizate au introdus acțiune în anulare la Tribunalul Uniunii Europene, care, prin hotărârea pronunțată în data de 18 iunie 2019, a anulat acest act al Comisiei Europene.

Pentru a pronunța această hotărâre, Tribunalul Uniunii Europene a reținut, în esență, următoarele: **i)** revocarea stimulentei prevăzute de Ordonanța de urgență a Guvernului nr.24/1998, începând cu data de 22 februarie 2005, constituie faptul generator de prejudiciu pentru care despăgubirea în cauză a fost acordată reclamanților în hotărârea arbitrală; **ii)** prin hotărârea arbitrală, tribunalul arbitral s-a limitat să stabilească prejudiciul exact suferit de reclamanți ca urmare a abrogării Ordonanței de urgență a Guvernului nr.24/1998 și a calculat quantumul daunelor interese corespunzătoare unui drept de despăgubire care ia naștere la momentul încălcărilor săvârșite de România în anul 2005; **iii)** întrucât hotărârea arbitrală nu constituie astfel decât un element accesoriu al despăgubirii în cauză și nu poate fi ca atare separată de măsurile de stimulare fiscale anterioare, aceasta nu poate fi calificată drept ajutor nou și nici nu poate întemeia competența Comisiei Europene și aplicabilitatea dreptului Uniunii Europene pentru toate evenimentele survenite în trecut, și anume faptele aflate la originea litigiilor care sunt anterioare aderării României la Uniunea Europeană; și **iv)** dreptul reclamanților de a primi despăgubirea în cauză s-a născut și a început să își producă efectele la momentul la care România a abrogat Ordonanța de urgență a Guvernului nr.24/1998, și anume înainte de aderarea României la Uniunea Europeană, și, prin urmare, momentul la care acest drept a fost conferit reclamanților este anterior aderării. Astfel, pe de o parte, hotărârea arbitrală nu este decât recunoașterea acestui drept și, pe de altă parte, plățile efectuate în anul 2014 nu reprezintă decât executarea dreptului respectiv născut în anul 2005.

VI. Infograma 5574 din 1 iulie 2019

În data de 25.06.2019, la sediul Reprezentanței Permanente a avut loc o întâlnire între reprezentanții Direcției Generale Concurență, reprezentanți ai serviciului juridic al Comisiei Europene, reprezentanți ai Consiliului Concurenței și atașați ai Reprezentanței Permanente.

Tema acestei întâlniri a fost decizia Tribunalului UE prin care s-a anulat decizia Comisiei Europene ce dispunea recuperarea ajutorului de stat. Conform Infogramei, Direcția Generală Concurență nu are încă o strategie clară în materia modului în care va aborda cauza; așadar, urmează să decidă în luna iulie cu privire la următoarele posibile acțiuni:

1. atacarea hotărârii la Curtea de Justiție a UE (CJUE). Termenul legal pentru Comisia Europeană pentru depunerea recursului este de 2 luni de zile, i.e. până la data de 29 august 2019 sau

2. renunțarea la o acțiune ulterioară la CJUE și emiterea unei noi decizii finale, care va lua în considerare perioada de după 31 decembrie 2006.

Totodată, din Infograma mai sus menționată au rezultat următoarele aspecte:

(i) Din punctul de vedere al Comisiei Europene, România este în continuare ținută de obligația din art. 108 (3) TFUE i.e. *standstill obligation* prin care se dispune că

Înainte de pronunțarea unei decizii finale, Statul Membru în cauză nu poate pune în aplicare măsurile preconizate. Astfel, conform Comisiei Europene, principala obligație care îi incumbă României își are izvorul în acest articol din TFUE, iar interpretarea serviciului juridic este cea conform căreia, întrucât decizia Comisiei Europene a fost anulată, investigația este încă deschisă, motiv pentru care se impune o astfel de abstențiune în sarcina Statului Membru, până la momentul pronunțării unei decizii finale. Nerespectarea unei asemenea obligații ar putea atrage incidența unei acțiuni de *infringement*.

(ii) În cazul în care Comisia Europeană nu va formula recurs, alternativa ar fi să se emită o decizie cu un scop de aplicare mai restrâns i.e. pentru perioada de după aderarea la UE, România fiind ținută ulterior de prevederile acesteia.

(iii) Comisia Europeană nu a putut formula un răspuns privind efectele/valabilitatea ordinului de suspendare provizorie a ajutorului (cel dispus de Comisia Europeană în mai 2014) dat fiind faptul că această situație nu își are corespondent în jurisprudența CJUE, nefiind astfel o strategie care să ofere confortul procedural necesar. Mai mult, oficialii europeni nu au dat amănunte cu privire la opțiunea emiterii unui nou ordin de suspendare în eventualitatea în care România ar anunța intenția de a plăti către frații Micula contravaloarea ajutorului recuperat.

(iv) După procesul deliberării interne, Comisia Europeană urmărește să colaboreze îndeaproape cu autoritățile și instanțele din România și consideră necesară organizarea în luna iulie, fie a unei întâlniri, fie a unei teleconferințe/videoconferințe cu reprezentanții Ministerului de Finanțe și, eventual, avocații acestuia; scopul este de a discuta în avans strategia României în cazul atacării hotărârii de către Comisia Europeană.

Comisia Europeană este de asemenea interesată să cunoască dacă frații Micula și societățile din grupul Micula au obligații fiscale restante către Ministerul Finanțelor Publice sau dacă au beneficiat de vreo scutire de taxe/datorii.

VII. Riscuri

a) În urma anulării Deciziei Comisiei Europene din 30 martie 2015, Ministerul Finanțelor Publice apreciază că, în lipsa unei interdicții legale la nivelul Uniunii Europene, există riscul ca România să fie obligată să restituie sumele încasate necuvenit în temeiul acestui nou raport juridic, respectiv:

i) suma de **472.796.555,24 lei** încasată în data de 7 aprilie 2015.

Pentru această sumă, executată în temeiul titlului emis de Comisia Europeană, ar putea fi solicitate dobânzi, care, ținând cont de quantumul sumei încasate, pot ajunge la un quantum important. Quantumul dobânzilor și perioada pentru care sunt datorate, pot fi influențate de clarificările adresate Comisiei Europene. În ipoteza în care în urma acestor clarificări ar rezulta că dobânzile solicitate sunt datorate și acestea se calculează de la data încasării sumei, quantumul acestora ar fi de aproximativ **146.430.000 lei** până la 1 iulie 2019; și

ii) suma de **4.985.388 lei** executată de către Agenția Națională de Administrare Fiscală în intervalul 2015-2019, la care ar urma să se adauge dobânda. Conform ipotezei arătate mai sus, la pct. **i)**, această dobândă calculată până la 1 iulie 2019 ar fi de aproximativ **1.121.590 lei**.

În situația în care va fi obligată să restituie aceste sume, se vor parcurge etapele reglementate de Legea nr.207/2015 privind Codul de procedură fiscală.

Pentru limitarea costurilor de reprezentare juridică viitoare, la finalizarea acestei proceduri de restituire a sumelor, societățile de avocatură din diversele jurisdicții vor primi instrucțiuni clare să finalizeze, într-un mod controlat, dosarele judiciare în cel mai scurt timp posibil, demers ce trebuie coroborat cu cel de recunoaștere a legalității compensării de drept din ianuarie 2014.

b) Întârzierea restituirii de către România a sumelor executate în temeiul Deciziei Comisiei Europene din 30 martie 2015 va conduce la plata unor penalități substanțiale și la un risc major de executare silită a României în ipoteza în care Comisia Europeană nu obține o suspendare a efectelor hotărârii Tribunalului Uniunii Europene din 18 iunie 2019 sau nu emite rapid o nouă decizie de recuperare. Aceste penalități substanțiale vor putea fi solicitate și în ipoteza în care recursul Comisiei Europene nu va fi admis sau dacă nu va fi anulată în totalitate Hotărârea Tribunalului Uniunii Europene din 18 iunie 2019.

Cu toate acestea, înțelegem din discuțiile informale purtate de Reprezentanța Permanentă a României la Uniunea Europeană și Consiliul Concurenței cu reprezentanții Comisiei Europene după pronunțarea Tribunalului Uniunii Europene în data de 18 iunie 2019, România se află astăzi în procedură de investigație și, prin urmare, restituirea sumelor încasate în temeiul Deciziei Comisiei Europene din 30 martie 2015 nu poate avea loc până la pronunțarea unei hotărâri definitive în legătură cu această procedură de investigație, potrivit art.108 alin.(3) din Tratatul de funcționare a Uniunii Europene.

Mai concret, în viitorul apropiat, Comisia Europeană va trebui **fie** să ia o decizie cu privire la emiterea unei noi decizii de recuperare pentru o valoare mai mică decât cea din cadrul deciziei din 30 martie 2015, pe baza îndrumărilor primite în considerentele la Hotărârea Tribunalului Uniunii Europene din 18 iunie 2019, **fie** să introducă un recurs împotriva acestei hotărâri.

c) Potrivit art. 60 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, în regulă generală, introducerea unui eventual recurs împotriva hotărârii Tribunalului Uniunii Europene din 18 iunie 2019 nu are efect suspensiv de executare. Acest lucru presupune că, în prezent, Decizia Comisiei Europene din 30 martie 2015 nu mai produce efecte juridice. Conform raportului anual al Curții de Justiție a Uniunii Europene privind Activitatea judiciară, aferent anului 2018, durata medie pentru soluționarea unui recurs a fost de 13, 4 luni¹.

Cu toate acestea, înțelegem din discuțiile informale avute de Reprezentanța Permanentă a României la Uniunea Europeană și Consiliul Concurenței cu reprezentanții Comisiei Europene, simpla introducere a recursului pe rolul Curții de Justiție a Uniunii Europene atrage, în virtutea principiului cooperării loiale reglementat în Tratatul de funcționare a Uniunii Europene, obligația instanțelor judecătorești din Uniunea Europeană unde se încearcă executarea hotărârii arbitrale să refuze o asemenea executare silită.

d) Menționăm că în anii trecuți frații Micula au încercat executarea României în diverse jurisdicții prin instituirea unor popriri asupra conturilor unor bănci prin intermediul

¹ https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2019-05/_ra_2018_ro_web.pdf, pag. 12.

căroră România încasează sau plătește sumele aferente euroobligațiilor lansate pe piețele externe în cadrul Programului Medium Term Notes. O astfel de acțiune se reflecta în blocarea sau reținerea sumelor care fac obiectul încasării sumelor de la investitori sau plății serviciului datoriei publice guvernamentale (principal și dobânzi), ceea ce ar putea aduce prejudicii majore României în ceea ce privește finanțarea datoriei publice, atât de natură financiară cât și reputațională, îndeosebi având în vedere demersurile Ministerului Finanțelor Publice privind realizarea planului de finanțare de pe piețele externe pentru anul 2019. Mai mult, într-o astfel de situație, ar exista posibilitatea extrem de gravă a activării clauzelor de cross-default pe toate împrumuturile suverane – putând atrage astfel intrarea în default a României.

De altfel, riscul de executare silită va putea apărea și în România, întrucât în dosarul de contestație la executare nr. 15755/3/2014 instanța a dispus repunerea pe rol și a acordat termen pentru 4 septembrie 2019.

e) Întrucât la nivelul Ministerului Finanțelor Publice a fost înregistrată, în data de 27 iunie 2019, o solicitare din partea lui Ioan Micula și a societății Multipack SRL de plată a hotărârii arbitrale (pentru argumentele de mai sus, nu suntem de acord cu interpretarea acestora potrivită căreia suntem în prezența unei solicitări de plată întemeiată pe hotărârea arbitrală), iar o eventuală restituire a unor sume încasate în temeiul Deciziei Comisiei Europene din 30 martie 2015 **sau un eventual refuz** ar trebui să se facă în regim de urgență, se va iniția o corespondență oficială cu Comisia Europeană, prin Consiliul Concurenței, în calitate sa de punct unic de contact în relația cu Comisia Europeană pe domeniul ajutor de stat.

f) Conform Infogramei Reprezentanței Permanente nr. 5574 din 1 iulie 2019, trebuie avute în vedere următoarele aspecte: (i) Conform Comisiei Europene, Statele Membre trebuie să se abțină de la orice acțiune prin care se efectuează plata despăgubirii dispuse de Tribunalul ICSID. Nerespectarea unei asemenea obligații ar putea atrage incidența unei *acțiuni de infringement*; (ii) În cazul în care Comisia Europeană nu va formula recurs, aceasta ar putea să emită o decizie prin care să dispună recuperarea ajutorului ilegal acordat după data de 31 decembrie 2006. Comisia Europeană nu a putut oferi un răspuns clar cu privire la efectele/valabilitatea ordinului de suspendare provizorie a ajutorului emis în anul 2014 și nici nu a putut oferi informații legate de emiterea unui nou ordin în cazul în care România și-ar anunța intenția de a plăti către Micula contravaloarea ajutorului de recuperat.

În acest sens, având în vedere riscurile identificate mai sus, atașăm adresa semnată către Consiliul Concurenței, prin am solicitat Comisiei Europene prezentarea punctului de vedere oficial asupra interpretării dreptului Uniunii Europene în materia ajutorului de stat, astfel încât să putem reveni cu un proiect de Memorandum în Guvern.